

OTSUS

Vaidlustusaja number	90-24/277383
Otsuse kuupäev	06.06.2024
Vaidlustuskomisjoni liige	Angelika Timusk
Vaidlustus	Schöttli Keskkonnatehnika AS-i vaidlustus Osaühingu Ramsi VK riigihankes „Mustivere küla puurkaev-pumpla ja veetorustiku rekonstrueerimine“ (viitenumber 277383) Aktsiaseltsi Terrat pakkumuse edukaks tunnistamise otsusele
Menetlusosalised	Vaidlustaja, Schöttli Keskkonnatehnika AS, esindaja vandeadvokaat Triin Väljaots Hankija, Osaühing Ramsi VK, esindaja Steve Võsu Kolmas isik, Aktsiaselts Terrat, esindaja Margus Ränd
Vaidlustuse läbivaatamine	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

RHS § 197 lg 1 p 5 ja RHS § 198 lg 2 alusel

1. Rahuldada vaidlustus ja tunnistada kehtetuks osaühingu Ramsi VK otsus Aktsiaseltsi Terrat pakkumuse edukaks tunnistamise kohta.
2. Mõista osaühingult Ramsi VK Schöttli Keskkonnatehnika AS-i kasuks välja lepingulise esindaja kulud 760 eurot käibemaksuta ja tasutud riigilõiv 640 eurot.

EDASIKAEBAMISE KORD

Halduskohtumenetluse seadustiku § 270 lg 1 alusel on vaidlustuskomisjoni otsuse peale halduskohtule kaebuse esitamise tähtaeg kümme (10) päeva arvates vaidlustuskomisjoni otsuse avalikult teatavaks tegemisest.

JÕUSTUMINE

Otsus jõustub pärast kohtusse pöördumise tähtaja möödumist, kui ükski menetlusosaline ei esitanud kaebust halduskohtusse. Otsuse osalisel vaidlustamisel jõustub otsus osas, mis ei ole seotud edasikaevatud osaga (riigihangete seaduse § 200 lg 4).

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. 03.04.2024 avaldas Osaühing Ramsi VK (edaspidi ka Hankija) riigihangete registris lihthankena läbiviidava riigihanke „Mustivere küla puurkaev-pumpla ja veetorustiku

rekonstrueerimine“ (viitenumber 277383) (edaspidi Riigihange) hanketeate ja tegi kättesaadavaks muud riigihanke alusdokumendid (edaspidi RHAD).

Pakkumuste esitamise tähtpäevaks 23.04.2024 esitasid pakkumused Schöttli Keskkonnatehnika AS, Aktsiaselts Terrat, WESICO PROJECT OÜ ja ühispakkujad ALTMER EHITUS OÜ ning ELTEKS EHITUS OÜ.

2. Hankija tunnistas vastavaks kolme pakkuja pakkumused (Schöttli Keskkonnatehnika AS, Aktsiaselts Terrat, WESICO PROJECT OÜ) ja 07.05.2024 otsusega tunnistati edukaks Aktsiaseltsi Terrat pakkumus.

3. 10.05.2024 laekus Riigihangete vaidlustuskomisjonile (edaspidi vaidlustuskomisjon) Schöttli Keskkonnatehnika AS-i (edaspidi ka Vaidlustaja) vaidlustus Aktsiaseltsi Terrat (edaspidi ka Kolmas isik) pakkumuse edukaks tunnistamise otsusele.

4. Vaidlustuskomisjon teatas 16.05.2024 kirjaga nr 12.2-10/90 menetlusosalistele, et vaatab vaidlustuse läbi esitatud dokumentide alusel kirjalikus menetluses, tegi teatavaks otsuse avalikult teatavaks tegemise aja ning andis täiendavate seisukohtade ja dokumentide esitamiseks aega kuni 21.05.2024 ja neile vastamiseks 24.05.2024. Vaidlustuskomisjoni määratud esimeseks tähtpäevaks esitas menetluskulude taotluse Vaidlustaja. Teiseks tähtpäevaks seisukohti ei esitatud.

MENETLUSOSALISTE PÕHJENDUSED

5. Vaidlustaja, **Schöttli Keskkonnatehnika AS**, põhjendab vaidlustust järgmiselt.

5.1. Hankija viib Riigihanget läbi lihthankemenetlusena ja RHS 125 lg 5 sätestab, et hankija kohaldab lihthankemenetluse läbiviimisel RHS §-ides 85, 110–112, 114–117 ja 119 sätestatud, kui riigihanke alusdokumentides ei ole sätestatud teisiti. Antud juhul ei ole Hankija RHAD-is RHS §-i 115 kohaldamist välistanud.

5.2. Asja materjalidest nähtub, et Hankija ei ole läbi viinud Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse põhjendatuse kontrolli. Seega on käesoleva vaidluse sisuks RHS § 115 lg 1 kohaldamine ehk küsimus, kas Hankija on teinud kaalutlusvea, jättes kontrollimata Kolmanda isiku pakkumuse hinna põhjendatuse.

5.3. Kuna Kolmanda isiku pakkumuse maksumus oli 176 918,20 eurot ja maksumuselt järgmise vastavaks tunnistatud pakkumuse, st Vaidlustaja pakkumuse maksumus oli 261 275 eurot (vahe on 32,29%), siis Hankijal pidi tekkima kahtlus, kas Kolmanda isiku pakutud hind on tõsiseltvõetav. Kolmanda isiku pakutud hind on vähemalt esmapilgul anomaalselt madal ja selle põhjendatust tuleks täiendavalt kontrollida.

5.4. Kolmanda isiku pakkumuse maksumus on madal ka arvestades asjaolu, et ülejäänud kolm pakkumust olid kõik samas hinnaklassis vahemikus 258 891–266 404 eurot. See viitab asjaolule, et Kolmas isik on pakkumuse koostamisel eksinud.

Vaidlustaja hinnangul tuleneb Kolmanda isiku pakkumuse madal maksumus asjaolust, et ta ei ole oma pakkumuses adekvaatselt või üldse mitte arvestanud veetöötluse osaga, mille maksumus on ca 60 000–80 000 eurot. Ühelgi juhul ei ole eluliselt võimalik, et Riigihankes oleksid veetöötluse kulud alla 50 000 euro.

6. Hankija, **Osaühing Ramsi VK**, vaidleb vaidlustusele vastu.

6.1. Hankija ei küsinud RHS § 115 lg-s 2 nõutud selgitust, kuna RHS §-i 145 kohaselt
2 (6)

kohaldatakse võrgustikusektoris § 115 lg-des 2-6 sätestatud, kui hankelepingu eeldatav maksumus on vähemalt võrdne lihthanke piirmääraga.

6.2. RHS § 115 lg 1 kohustab selgitust küsima, kui hankija leiab, et pakkumus on põhjendamatult madal. Hankija ei leidnud, et pakkumus on põhjendamatult madal.

6.3. Vaidlustaja kahtlustab, et madal pakkumus tuleneb veetööstlusest. Kolmanda isiku puurkaev-pumpla tööde maksumus ei ole madalam Vaidlustaja eeldatud maksumusest.

7. Kolmas isik, **Aktsiaselts Terrat**, vaidleb vaidlustusele vastu.

Kolmas isik lähtus pakkumuse koostamisel oma kogemustest, teatud tehnoloogilisest eelisest võrreldes teiste ettevõtetega ja tarnijate hinnapakumistest seadmetele ning materjalidele. Pakutud maksumus ei ole alapakkumine ja Kolmas isik on valmis Hankijaga sõlmima hankelepingu kõikide tööde teostamiseks.

VAIDLUSTUSKOMISJONI PÕHJENDUSED

8. Riigihanget korraldatakse lihthankemenetlusena, millisel juhul määrab Hankija RHAD-is lihthankemenetluse korra ja järgib RHS §-is 125 sätestatud nõudeid (RHS § 125 lg 2). Hankijal on kohustus järgida viidatud paragrahvis loetletud RHS-i sätteid. Kuna vaidluse all on Hankija otsus Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamise kohta põhjusel, et Hankija on jätnud nõuetekohase kontrolli pakkumuse maksumuse põhjendatuse kohta läbi viimata, siis üldreeglina kohaldab hankija RHS §-is 115 sätestatud, kui riigihanke alusdokumentides ei ole sätestatud teisiti (RHS § 125 lg 5 teine lause). Puudub vaidlus, et RHAD-is ei ole sätestatud teisiti.

Võrgustikusektori hankijale, kelleks Hankija on, on RHS §-is 145 kehtestatud RHS §-iga 115 seoses ka erinorm: *võrgustikusektoris riigihanke korraldamisel kohaldatakse käesoleva seaduse 2. peatükis sätestatud, kui käesolevas peatükis ei ole sätestatud teisiti. Käesoleva seaduse § 115 lõigetes 2–6 ning § 122 lõigetes 2, 3 ja 5–10 sätestatud kohaldatakse, kui ehitustööde hankelepingu eeldatav maksumus on vähemalt võrdne lihthanke piirmääraga.*

Ei saa olla vaidlust, et Riigihange viiakse läbi ehitustööde tellimiseks ning Riigihanke eeldatav maksumus on alla võrgustikusektori lihthanke piirmäära (vastava märke on Hankija teinud ka Riigihangete registris).

Seega vaidlustuskomisjon on seisukohal, et isegi kui lihthanke läbiviimisel on üldnormina RHS § 115 tervikuna kohalduv (kui hankija pole sätestanud teisiti), siis Riigihankes see nii ei ole ja RHS § 115 lg-sid 2-6 Hankija kohaldama ei pidanud. Küll aga juhib vaidlustuskomisjon tähelepanu asjaolule, et erinorm ei käi RHS § 115 lg-de 1 ja 7-10 kohta, mistõttu viitega RHS §-ile 145 ei saa Hankija taandada ennast täielikult vaidlusest selle üle, kas tal pidi või ei pidanud tekkima kahtlus selles, kas Kolmanda isiku pakkumuse maksumus võib olla põhjendamatult madal.

9. Hankija otsus Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamise kohta

Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamise otsus on kokkuvõtlikult vaidlustatud põhjusel, et Vaidlustaja arvates oleks Hankijal pidanud tekkima kahtlus Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse põhjendatuses (Hankija oleks pidanud alkatama kontrollimenetluse ja küsima Kolmandalt isikult pakkumuse maksumuse põhjendatuse kohta RHS § 115 lg 1 alusel selgitusi). Hankija selgitas vaidlustusmenetluses, et tal kahtlust ei tekkinud.

9.1. RHS § 115 lg 1 sätestab, et kui hankija leiab, et pakkumuse maksumus on hankelepingu eset arvestades põhjendamatult madal, peab hankija kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis nõudma pakkuvalt asjakohast samas vormis esitatud selgitust [---]. Pakkumuse põhjendamatult madala maksumuse hindamisel peab hankijal esmalt tekkima põhjendatud

kahtlus, et pakkumuse maksumus on põhjendamatult madal (Riigikohtu halduskolleegiumi otsus nr 3-19-1825/50, p 14 ja 3-20-924, p 18). Alles seejärel tuleb hankijal anda pakkujale võimalus selgitada ja tõendada, kuidas pakkumuse maksumus kujunes [---].

9.2. Hankija ei ole antud juhul leidnud, et Kolmanda isiku pakkumuse maksumus võib olla põhjendamatult madal ega ole alustanud RHS § 115 lg 1 kohast kontrollimenetlust pakkumuse maksumuse põhjendatuse väljaselgitamiseks. Käesoleva vaidluse keskmes ei ole küsimus, kas Kolmanda isiku pakkumuse maksumus on põhjendamatult madal ja kas see pakkumus tuleks seetõttu tagasi lükata, vaid küsimus, kas Kolmanda isiku pakkumuse maksumus on esmapilgul alapakkumuse kahtlust tekitav ja kas Hankija pidanuks Kolmanda isiku pakkumust selles valguses kontrollima. RHS § 115 lg 1 kohaldamist puudutavas vaidluses kuuluvad tõendamiseseme hulka asjaolud, mis peaksid nende esmasel vaatlusel tekitama hankijal alapakkumuse kahtluse.

Seega Hankija on teinud Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamise otsuse vastuvõtmisel kaalutlusvea, kui tal pidi tekkima kahtlus Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse põhjendatuses, kuid ta jättis selle põhjendatuse välja selgitamata.

9.3. RHS ei sätesta, millal peab hankija teenuste hankelepingu korral kahtlustama, et pakkumuse maksumus võib olla põhjendamatult madal. Riigikohtu halduskolleegiumi otsusest asjas nr 3-3-1-50-1, p 23, nähtuvalt peab hankijal tekkima alapakkumuse kahtlus juhul, kui pakkumuse maksumuse ja hankelepingu väärtuse vahe on silmatorkavalt erinev. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et käsitledes hankelepingu väärtusena Hankija poolt kindlaks määratud hankelepingu eeldatavat maksumust, see praegusel juhul nii ei ole.

Riigihangete registrist nähtuvalt on Hankija määranud Riigihanke eeldatavaks maksumuseks 200 000,00 EUR. Kolmanda isiku pakkumuse maksumus on 176 918,20 eurot, st Kolmanda isiku pakkumuse maksumus ja hankelepingu väärtuse vahe, mille Hankija on enne Riigihanget kindlaks määranud, on 23 081,80 eurot, so 13%. Vaidlustuskomisjonile teadaolevalt ei ole ehitustööde riigihangetes pakkumuste maksumuste ca 10-15%-lises hinnaerinevuses hankelepingu eeldatavast maksumusest iseenesest midagi erakordset.

9.4. Euroopa Kohus on kohtuasjas T-392/15, p 88, asunud seisukohale, et esimeses etapis (kahtluse tekkimiseks) peab hankija vaid kindlaks tegema, kas esitatud pakkumused sisaldavad mõnda näitajat, mis tekitab kahtlusi, et need võivad olla põhjendamatult madala maksumusega, mis on nii eelkõige juhul, kui pakutud hind on märkimisväärselt madalam kui teistes esitatud pakkumustes või tavapärane turuhind. Kui esitatud pakkumused ei sisalda mõnda sellist näitajat ning ei tundu seega olevat põhjendamatult madala maksumusega, võib hankija jätkata pakkumuste hindamist ja eduka pakkuja väljaselgitamise menetlust.

9.4.1. Vaidlustaja arvates võib olla selliseks näitajaks Kolmanda isiku pakkumuses esitatud hind veetöötuse osale (veetehnoloogia ja veejaamaga seotud kulud), mille maksumus on Vaidlustaja väitel ca 60 000–80 000 eurot.

Vaidlustaja ei ole täpsustanud, kuidas piiritleda veetöötuse osa vormil IV *Töömahu loend* (edaspidi *Töömahu loendi*), kuid kui selleks on *Töömahu loendi* osa 1– *Puurkaev-pumpla ehitustööde eelarve* (koodid B-R), siis selle osa maksumus jääb Kolmanda isiku pakkumuses Vaidlustaja nimetatud põhjendatud hinna vahemikku ja Vaidlustaja kahtlused nende konkreetsete tööde maksumuse kohta põhjendamatult madala hinna esitamisest on alusetud ega vasta tõele.

9.4.2. Viidatud Euroopa Kohtu otsuses on kohus muuhulgas selgitanud, et hankijal peab tekkima kahtlus, et pakkumuse maksumus on põhjendamatult madal siis, kui pakutud hind on märkimisväärselt madalam kui teistes esitatud pakkumustes või kui on tavapärane turuhind. Kolmanda isiku pakkumuse maksumus – 176 918,20 eurot on 32,3% madalam kui järjekorras maksumuselt järgmise, Vaidlustaja pakkumuse maksumus (261 275 eurot) ning 24,7%

madalam kui kõikide vastavaks tunnistatud pakkumuste (3) maksumuste keskmine (234 865,73 eurot).

Selleks, mida tuleb lugeda pakkumuse maksumuse märkimisväärseks erinevuseks, ei eksisteeri vaidlustuskomisjoni ja kohtute praktikas mingit üldkohalduvat ja arvuliselt fikseeritud lävendit vaid see sõltub igal üksikul juhul konkreetsetest asjaoludest.

Vaidlustuskomisjon leiab, et üle 30%-list hinnaerinevust eduka pakkumuse maksumuse ja teiste vastavaks tunnistatud pakkumuste maksumuste vahel tuleb praegusel juhul pidada märkimisväärseks ja kontrollimenetluse alustamiseks piisavalt kahtlust tekitavaks.

Vaidlustuskomisjon selgitab, et Kolmanda isiku pakkumuse ja teiste pakkumuste hinnaerinevus tuleneb peamiselt Töömahu loendi osa 2 – *Välisloendustike ehitustööd* kohta esitatud maksumusest ja see on Kolmanda isiku pakkumuses Vaidlustaja pakkumusega võrreldes juba 44% ja teise vastavaks tunnistatud pakkumusega võrreldes lausa 47% madalam. Isegi kui üldreeglina saab Hankijas põhjendamatult madala maksumusega seonduvaid kahtlusi tekitada pakkumuse kogumaksumus, siis antud juhul ei ole Kolmanda isiku pakkumuse kogumaksumusest kahtlusteta mõistetav, et vaatamata välisloendustike ehitustööde kohta pakutud märkimisväärselt madalamale hinnale võrreldes teiste pakkumuste pakkumustega on pakkumuse kogumaksumaksumus nende tööde tavapärase turuhind (seda olukorras, kus Töömahu loendi osas 1– *Puurkaev-pumpla ehitustööde eelarve* on kõikide pakkumuste maksumused sarnases suurusjärgus, mistõttu ühe osa hind ei ole äratuntavalt ristsubsideeritav teises osas).

9.4.3. Vaidlustusmenetluses ei ole esitatud ühtegi asjaolu, mis pidi olema Hankijale küsimatagi ilmselge, sh ei ole selge Kolmanda isiku selgitus vaidlustusmenetluses, et lähtutud on *teatud tehnoloogilisest eelisest*, mille tõttu on Kolmanda isiku pakkumuses pakutud hind üle 30% madalam kui teiste vastavaks tunnistatud pakkumuste, sh Vaidlustaja pakkumuse, maksumus. Hankija väide, et avamise protokoll koostamise ja edukaks tunnistamise otsuse vaheline periood oli kaks nädalat ja Kolmandal isikul oli piisavalt aega anda teada, et ta on pakkumuses vea teinud, ei põhjenda kuidagi seda, et kahtlust selles, et Kolmanda isiku pakkumuse maksumus võib olla põhjendamatult madal, Hankijal tekkima ei pidanudki.

Vaidlust ei saa olla, et hinnad kujunevad eelkõige lähtudes turusituatsioonist, pakkuja äriplaani, kokkulepetest, koostööpartneritest, aga ka Riigihanke välisest ristsubsideerimisest ning eesmärkidest kasumi osas, kuid nende ja muude tähtsust omavate asjaolude mõju Kolmanda isiku pakkumuse maksumusele ja selle põhjendatusele saabki Hankija kontrollida ja hinnata RHS § 115 lg 1 kohase kontrolli läbiviimisel.

9.5. Eeltoodud põhjustel leiab vaidlustuskomisjon, et Hankijal pidi tekkima kahtlus Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse põhjendatuses, mistõttu oleks Hankija pidanud kohaldama Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse põhjendatuse kontrollimiseks RHS § 115 lg-s 1 sätestatud kontrollimehhanismi. Kontrollikohustuse täitmata jätmise tõttu on Hankija otsus Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamise kohta õigusvastane ja tuleb tunnistada kehtetuks.

10. Vaidlustusmenetluse kulud

Lähtudes sellest, et vaidlustus rahuldatakse RHS § 197 lg 1 p-i 5 alusel, kuulub vaidlustusmenetluse kulude osas kohaldamisele RHS § 198 lg 2.

Vaidlustaja on esitanud tähtaegselt taotluse lepingulise esindaja kulude väljamõistmiseks summas 1045 eurot käibemaksuta 5,5 tunni õigusabi osutamise eest tunnihinnaga 190 eurot.

Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et asi iseenesest oli lihtne ja materjalide maht oli väga väike, samuti on ebatõenäoline, et Vaidlustaja kulutas ainuüksi menetluskulude nimekirja koostamiseks 1 tunni, mistõttu kulud ei ole kogumahu vajalikud ja põhjendatud. Hankijalt tuleb Vaidlustaja kasuks välja mõista kulud 4 tunni eest kokku 760 eurot käibemaksuta, samuti riigilõiv summas 640 eurot.

Hankija ja Kolmanda isiku kulud jäävad nende endi kanda.

(allkirjastatud digitaalselt)
Angelika Timusk